

**YABANCILARIN ÇALIŞMA İZİNLERİ HAKKINDA KANUNUN
TÜRKİYE’DE YERLEŞMİŞ OLAN YABANCILARIN “TÜRK
VATANDAŞI EŞİNDEN OLAN ÇOCUKLARINA” GETİRDİĞİ
(YÇİHK m. 8/a) İSTİSNAİ ÇALIŞMA İZİNİ ALMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ
ÜZERİNE BAZI TESPİTLER**

Feriha Bilge TANRIBİLİR*

ÖZET

Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun (YÇİHK), Türk vatandaşı ile evli olanlar; evlilik sona ermiş olsa da Türkiye’de yerleşmiş olan yabancılar ve onların Türk vatandaşı eşinden olan çocuklarına istisnai çalışma izni alma hakkı tanımaktadır (m. 8/a). Anılan kişilerden sonuncusu olan Türk vatandaşı eşten olan çocukların konumu tartışmalıdır. Bazıları bu kişilerin Türk vatandaşı olduklarını göz ardı etmektedir. Bazıları ise bu kişilerin Türk vatandaşı olduklarını belirtmekte ve hükmün anayasaya aykırılık teşkil ettiğini ileri sürmektedirler. Bu çalışmada söz konusu tartışma irtibatlı mevzuat (anayasa, vatandaşlık, nüfus ve çalışma) hükümleri ve kanunun hazırlık çalışmaları birlikte ele alınacaktır. Sadece mevzuat değerlendirilmesi ile yetinilmeyip bu hükmün hangi halde/hallerde uygulanabileceği de araştırılacaktır.

**SOME OBSERVATIONS ON THE OBLIGATION TO GET EXCEPTIONAL
WORKING PERMISSION OF CHILDREN-WHOSE FOREIGN SPOUSES
MARRIED TURKISH NATIONALS AND SETTLED IN TURKEY-BASED
ON THE ACT OF FOREIGNERS WORKING PERMISSIONS**

ABSTRACT

Act on Foreigners Working Permissions (AFWP) recognizes to get exceptional working permission to foreigner spouses who married with Turkish nations, even divorced-settled in Türkiye and their children descendant from Turkish spouses (Art. 8/a). Position of refered last group is controversial. Some ignored that persons have Turkish nationality. Some allege that there is a provision inconsistent with Constitution since these people have Turkish nationality. In this study point at issue is considered together with relevant legislation (Constitution, Nationality Act, Population legislation and foreigners working legislation) and preparatory studies of AFWP. Besides evaluation

* Prof. Dr. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Devletler Özel Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

of legislation it is investigated applicability of provision of AFWP.

Anahtar kelimeler: Soybağı esası, nüfus kütükleri, bildirim yükümlülüğü, vatandaşlığın ispatı, çalışma izni

Keywords: *Ius sanguinis, state registers, obligation of birth for record, proof of nationality, working permission*

I. GİRİŞ

4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun¹ (YÇİHK) 2003 yılında kabul edilmiş ve aynı yıl yürürlüğe girmiştir. Kanun yürürlüğe girdikten sonra Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği (YÇİHKUYön) çıkarılmıştır².

YÇİHK'un amacı, kanunun ilk maddesinde, “yabancıların” Türkiye’de çalışmalarını izne bağlamak ve bu yabancılara verilecek çalışma izinleri ile ilgili esasları belirlemek olarak ifade edilmiştir (m. 1). Başka bir deyişle, Türk Vatandaşlığı Kanununa göre Türk vatandaşı sayılmayan kişilerden (m. 3) olan yabancılar için çalışma izni alma esasları ve usulü bu kanun ile düzenlenmektedir. Ancak kanun metni incelendiğinde “istisnai haller” başlığını taşıyan 8. maddesinin (a) bendinde kullanılan ifade ilginçtir ve bu ifadenin kanunun kişi bakımından kapsamını değiştirdiği anlaşılmaktadır. YÇİHK’un 8. maddesinin (a) bendi aynen şu kelimelerle ifade edilmiştir:

“Madde 8- Türkiye’nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe;

a) Bir Türk vatandaşı ile evli olan ve eşiyle Türkiye’de evlilik birliği içinde yaşayan veya evlilik birliği en az üç yıl sürdükten sonra sona ermiş olmakla birlikte Türkiye’de yerleşmiş olan yabancılar ile bunların Türk vatandaşı eşinden olan çocuklarına, ...

¹ RG 6.3.2003-25040.

² RG 29.8.2003-25214. Yabancıların Türkiye’deki yatırımlarında çalıştırılacak yabancı personelle ilgili olarak çıkarılan yönetmelik de yabancıların çalışma mevzuatı açısından önem taşır. Sözü edilen yönetmelik, 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu (RG 17.6.2003-25141) ile 4817 sayılı YÇİHK hükümlerine dayanılarak hazırlanmış olan Doğrudan Yabancı Yatırımlarda Yabancı Personel İstihdamı Hakkında Yönetmeliktir (RG 29.8.2003-25214).

Bu Kanunda öngörülen sürelerle tâbi olmaksızın çalışma izni verilebilir.”

Görüldüğü üzere YÇİHK’un bu hükmü üç grup için çalışma izni almada kolaylık getirmektedir. Kanunun bu hükmünün çalışma izni almada kolaylık getirdiği kişi grupları şunlardır:

- Türk vatandaşı ile evli olan ve Türkiye’de evlilik birliği içinde yaşayan yabancı eşler,

- Türk vatandaşı ile evliliği en az üç yıl sürdükten sonra sona ermiş olmakla birlikte Türkiye’ye yerleşmiş olan yabancı eski eşler,

- Türkiye’de yerleşmiş eski eşlerin Türk vatandaşı eşinden olan çocukları.

Yukarıdaki listede üçüncü sırada yer alan grup, bu çalışmanın inceleme konusunu oluşturmaktadır. Zira Türk vatandaşlık hukukunda vatandaşlığın soybağı ile kanun gereği kazanılması esası kabul edilmiştir. Bu esas vatandaşlık kanunlarının değiştirilmesi, yürürlükte kaldırılarak yenisinin hazırlanması hallerinde dahi muhafaza edilmiştir³. Hal böyle olmasına karşın YÇİHK, Türk vatandaşından olan çocuğa Türkiye’de çalışabilmesi için çalışma izni alma şartını getirmektedir (vatandaşa çalışma izni alma şartı getirme!). Düzenlemenin Anayasa ve vatandaşlık hukuku mevzuatı açısından ne kadar hatalı olduğu bir yana, vatandaşların yabancılarla olan evliliklerinden olan çocuklarının dışlanması ve hukuki durumlarının ağırlaştırılması ayrı bir tartışma konusudur.

Çalışmada öncelikle anayasanın Türk vatandaşlığına yaklaşımı ve hakları düzenleme tarzı gözden geçirilecektir. Sonra Türk vatandaşlığının soybağı esası ile kazanılması ve yabancıların Türk vatandaşı eşinden olan çocuklarının vatandaşlık durumu, Türk Vatandaşlık Hukuku açısından ele alınacaktır. Bu kapsamda yabancılarla evlilikler, bu evliliklerden olan çocuklar ile Türkiye’de yerleşik yabancıların nüfus kayıtlarının tutulması hakkında genel bilgilerin yanı sıra YÇİHK’un yabancıların çalışmasına dair esasları ile bu kanunun hazırlık çalışmalarına değinilecektir. Bu suretle elde edilen verilerin kanun hazırlayanlara ve tasarıları inceleyerek kanunlaştıran kanun koyucuya yol gösterici olacağı umulmaktadır.

³ Bkz. **Nomer**, E.: Türk Vatandaşlık Hukuku, (vatandaşlık), 20.B., İstanbul 2014, s. 55 vd; **Doğan**, V.: Türk Vatandaşlık Hukuku, (vatandaşlık), 11. B., Ankara 2012, s. 48 vd; **Güngör**, G.: Tâbiyet Hukuku, 2.B., Ankara 2014, s. 6 vd.

II. ANAYASANIN VATANDAŞLIĞIN KAZANILMASINA İLİŞKİN TEMEL YAKLAŞIMI

Türk hukukunda kabul edilen bütün vatandaşlık kanunlarında ve anayasalarda vatandaşlığın asli kazanılması yolu olarak soybağı esası kabul edilmiştir. Nitekim (1982) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 66. maddesinde bu esasa işaret edilmiştir. Anayasa'nın 66. maddesi, "Türk vatandaşlığı" başlığında Türk vatandaşlık hukukunun temel esaslarını düzenlemektedir. Anılan maddenin ilk fıkrası objektif anlamda vatandaşlığı, ikinci fıkrası soybağı esasını ve üçüncü fıkrası da kanunilik ilkesini hükme bağlamaktadır⁴.

Çalışma konusu açısından ikinci fıkra önem taşımaktadır. Anayasanın 66. maddesinin ikinci fıkrasına göre "*Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türktür.*" Bu hüküm ile Türk vatandaşlığının Türk vatandaşı anadan doğma veya Türk vatandaşı babadan olma halinde asli olarak (doğumla, kendiliğinden) kazanılacağı hükme bağlanmıştır. Konumuz açısından bu hükümden çıkarılabilecek bazı sonuçlar bulunmaktadır:

- Bu sonuçlardan birisi, Türk vatandaşı ile soybağı ilişkisi kurulan çocuk, her halde Türk vatandaşlığını kazanmıştır. Kanun koyucu yapacağı düzenlemelerde bu esası göz önünde bulundurmamak zorundadır. Başka bir ifade ile kanun koyucu vatandaşlık kanunu veya nüfus kayıtlarının tutulmasına dair kanunu yahut çalışma hayatını düzenleyen mevzuatı çıkarırken soybağı ile Türk vatandaşlığının kazanıldığına dair hükme yer vermek ve buna uygun olarak nüfus kayıt sistemini kurmak zorundadır.

- Bir diğer sonuç ise, Anayasanın kanun önünde eşitliği düzenleyen hükmü bakımındandır. Anayasanın 10. maddesine göre herkes, herhangi bir ayrıma tabi tutulmaksızın kanun önünde eşittir. Dolayısıyla devlet ve diğer idari makamların işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine aykırı hareket etmeleri anayasaya aykırılık teşkil eder. Bu bağlamda kanun koyucunun yabancı ile evliliklerden dünyaya gelen çocukları farklı muameleye tabi tutması anayasaya aykırı olarak telakki edilir.

- Diğer yandan Anayasamızda herkesin temel hak ve hürriyetlere sahip olduğu kabul edilmiştir (m. 12). Anayasaya göre temel hak ve hürriyetler özlerine dokunulmaksızın ancak anayasada belirtilen sebeplerle, kanun adı verilen tasarruflarla sınırlandırılabilir (m. 13).

⁴ Bu konuda bkz. Nomer, vatandaşlık, s. 58 vd; Doğan, vatandaşlık, s. 32 vd; Güngör, s. 46 vd; Erdem, B.: Türk Vatandaşlık Hukuku, 3.B., İstanbul 2013, s. 38 vd; Turhan, T./Tanrıbilir, F.B.: Vatandaşlık Hukuku, 3.B., Ankara 2012, s. 41 vd.

- Anayasa kural olarak vatandaşlar ile yabancıların eşit olarak temel hak ve hürriyetlerden yararlanmalarını kabul etmekle birlikte, yabancıların haklarının milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlandırılabilmesini hükme bağlamıştır (m. 16). Mevzuatımızda yabancıların ikametine, seyahatlerine, çalışmalarına ve diğer bazı hak ve hürriyetlerine kanun ile milletlerarası hukuka uygun olarak sınırlamaların getirildiği görülmektedir. Bir başka ifade ile temel hak ve hürriyetler sadece yabancılar açısından milletlerarası hukuka uygun olarak sınırlandırılabilir; ancak vatandaşlar açısından böylesi bir sınırlama yoluna gidilmesi anayasaya aykırılık teşkil eder.

III. TÜRK VATANDAŞLIĞININ SOYBAĞI ESASIYLA KAZANILMASI

Anayasanın yukarıda çizdiği çerçeve içerisinde Türk vatandaşlığının kanun ile düzenlenmesi gerekir. 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu⁵, Türk vatandaşlığının kazanılması, kaybı ve ispatını ayrıntılı olarak düzenlemektedir.

5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu (TVK), Türk vatandaşlığının doğumla veya sonradan kazanılabileceğini belirtmektedir (m. 5). Türk vatandaşlığının doğumla kazanılması ya soybağı⁶ ya da doğum yeri⁷ esasıyla mümkündür. Vatandaşlığın sonradan kazanılması ise yetkili makam kararıyla veya evlât edinme yahut seçme hakkının kullanılması ile gerçekleşebilir (m. 9).

Soybağı esası, çocuğun doğum yeri göz önüne alınmaksızın, onun ana babasının veya bunlardan birisinin vatandaşlığını, doğum nedeni ile kazanmasıdır. Burada önemli olan, çocuğun doğduğu yer olmayıp, ana ve babası veya bunlardan biri ile kurulan soybağıdır. Bu yolla kazanılan vatandaşlık kanun gereğidir, ayrıca ilgilinin talebine veya yetkili bir makamına ihtiyaç göstermez. Zira vatandaşlık kendiliğinden, kanun gereği iktisap edilir⁸.

⁵ RG 12.6.2009-27256.

⁶ Soybağı, çocuk ile ana ve çocuk ile babası arasındaki hukuki bağ olup, çocuğun evlilik içinde veya evlilik dışında dünyaya gelmesine göre farklı şekillerde kurulur.

⁷ Doğum yeri (toprak esası) esası, TVK’nda vatansızlığı önleme amacıyla kabul edilmiştir (m. 8). Sekizinci maddenin açık ifadesinden de anlaşılacağı gibi, doğum yeri esasına göre Türk vatandaşlığının kazanılması için iki şartın birlikte bulunması lazımdır. Çocuğun “Türkiye’de doğması” ve “doğum anında (ana babasının) vatandaşlığını kazanamamış olması” gerekir. Toprak esasında, çocuğun doğum anında vatansız kalması nedeniyle kendisine Türk vatandaşlığı verilmektedir.

⁸ Soybağı esası ile vatandaşlık kazanılması hakkında bkz. Nomer, vatandaşlık, s. 67-68; Doğan, vatandaşlık, s. 46; Güngör, s. 52.; Turhan/Tanrıbilir, s. 46 vd.

Türk Vatandaşlığı Kanunu, soybağı esaslı ile vatandaşlığın kazanılmasını asli vatandaşlık kazanım yolu olarak kabul etmiş ve Türk Medeni Kanununun (TMK)⁹ soybağına dair hükümlerini temel alarak konuyu düzenlemiştir. Başka bir ifade ile TVK, soybağı ile vatandaşlığın kazanılmasını çocuğun evlilik birliği içerisinde veya dışında dünyaya gelmesine ve ana veya babası ile ilişkisi bakımından muhtelif ayrımlara tabi tutarak ele almıştır.

5901 sayılı TVK'na göre “*Türkiye içinde veya dışında Türk vatandaşı ana veya babadan evlilik birliği içinde doğan çocuk Türk vatandaşıdır*” (m. 7). Burada “doğum yeri” önemli değildir. Önemli olan “Türk vatandaşı ebeveyn ile çocuk arasında soybağının kurulmasıdır”. TMK'un sistemine göre evlilik birliği içinde dünyaya gelen çocuk ile ana ve babası arasında soybağı doğum anında kurulur (m. 282/II). Dolayısıyla çocuk Türk vatandaşı olan ana veya babasının vatandaşlığını kazanır. Örneğin, Türk vatandaşı Bay (A), Alman vatandaşı Bayan (B) ile evlidir. Bay (A) ile Bayan (B)'nin çocuğu (C) Türkiye'de (veya Almanya'da) dünyaya gelir. Çocuk doğum anında soybağı esaslı ile Türk (ve Alman) vatandaşlığını kazanmıştır.

Evlilik birliği dışında dünyaya gelen çocuğun Türk vatandaşlığını kazanması konusunda ana ve babasının Türk vatandaşı olmasına göre bir ayrıma gidilmesi zaruridir:

TVK'na göre “*Türk vatandaşı ana ve yabancı babadan evlilik birliği dışında doğan çocuk Türk vatandaşıdır*” (m. 7/2). Türk hukukuna göre çocuğu doğuran kadınla çocuk arasında TMK'un 282/I. maddesi gereğince soybağı kurulmaktadır. Dolayısıyla Türk anadan evlilik birliği dışında doğan çocuk Türk vatandaşlığını doğum anından itibaren kazanmaktadır (TVK m.6). Örneğin, Türk vatandaşı Bayan (A)'nın Alman vatandaşı Bay (B) ile evlilik dışı ilişkisinden çocuk (D) dünyaya gelir. (D), annesi ile arasında soybağı ilişkisi doğum anında kurulduğu için Türk vatandaşlığını kendiliğinden kazanmıştır.

Buna karşılık, TVK'na göre “*Türk vatandaşı baba ve yabancı anadan evlilik birliği dışında doğan çocuk ise soy bağı kurulmasını sağlayan usul ve esasların yerine getirilmesi halinde Türk vatandaşlığını kazanır*” (m. 7/3). Türk babadan evlilik dışı olan çocuk ile babası arasında soybağı, babalığa hüküm veya tanıma gibi bazı işlemler neticesinde kurulabilir. TVK soybağını kuran işlemleri saymadan¹⁰, genel olarak soybağı kurulmasını sağlayan usul

⁹ RG 8.12.2001-24607.

¹⁰ Bu konuda ayrıca bkz. 403 sayılı TVK m. 2.

ve esasların yerine getirilmesini yeterli görmüştür¹¹. Örneğin Türk vatandaşı Bay (A)’nın Alman vatandaşı Bayan (B) ile evlilik dışı ilişkisinden çocuk (G) dünyaya gelir. (G), doğum anında Türk vatandaşlığına sahip olamaz. Çünkü doğum anında babası hukuken belli değildir. Ancak doğumdan sonra Bay (A), çocuk (G)’yi tanırsa veya aleyhine açılan babalık davasında babalığına hükmedilirse yahut (A) ile (B) evlenirlerse çocuk (G) ile arasında soybağı ilişkisi kurulur ve (G) doğum anından itibaren Türk vatandaşı olarak kabul edilir.

Görüldüğü üzere soybağı ile Türk vatandaşlığının kazanılması, çocuğun kanunda belirtilen şartlarda dünyaya gelmiş olmasına bağlıdır. TVK’nun 7. maddesinde belirtilen şartlar gerçekleştiğinde Türk vatandaşlığı kazanılmış olur. YÇİHK’un kabul edildiği tarihte 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu¹² yürürlükte bulunuyordu. 403 sayılı TVK ile 2009 yılında kabul edilen 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu arasında soybağı ile vatandaşlığın kazanılması bakımından temel bir farklılık bulunmamaktadır (5901 TVK m. 1-2).

Bu noktada şu sorunun sorulması yerinde olacaktır: Çocuk ile Türk vatandaşı ebeveyni arasında soybağının kurulmuş olması, tek başına, doğum anında vatandaşlığın kazanılması için yeterli midir? Soybağı ile Türk vatandaşlığının kazanıldığı nasıl ispat edilir? Hangi hallerde ispat gerekebilir? Hangi makam ispatı değerlendirir?

¹¹ Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik (RG 6.4.2010-27544) bu durumda 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (RG 12.12.2007-26728) hükümlerine göre çocuğun Türk vatandaşı babaya soybağıyla bağlanması halinde Türk vatandaşlığını kazanacağına hükme bağlamıştır (m. 7/4). Dolayısıyla yabancı unsurlu soybağı meselelerinde öncelikle 5718 sayılı MÖHUK’a göre yetkili olan hukuk düzeninin belirlenmesi gerekir (m. 16). MÖHUK’a göre yetkili olan hukuk düzeninin (Türk hukuku veya yabancı bir devlet hukuku) öngördüğü her türlü soybağı kuran yol TVK’nun uygulanması bakımından geçerli olacaktır. Vatandaşlık hukuku bakımından ayrıntılı bilgi için bkz. Nomer, vatandaşlık, s. 64 vd; Doğan, vatandaşlık, s. 52 vd; Güngör, s. 52 vd; Erdem, s. 93 vd. Turhan/Tanrıbilir, s. 46 vd. Soybağına uygulanacak hukuk hakkında bkz. Çelikel, A./Erdem, B.: Milletlerarası Özel Hukuk, 12.B., İstanbul 2012, s. 252 vd; Nomer, E.: Devletler Hususî Hukuku, (DHH), 20.B., İstanbul 2013, s. 263 vd; Tekinalp, G./Çavuşoğlu, A.U.: Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları, 11.B., İstanbul 2011, s. 218 vd; Doğan, V.: Milletlerarası Özel Hukuk, (MÖH), 2.B., Ankara 2013, s.297 vd; Şanlı, C./Esen, E./Fıganmeşe, İ.A.: Milletlerarası Özel Hukuk, İstanbul 2013, s. 128 vd.

¹² RG 22.2.1964-11638. 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu, 2009 yılında kabul edilen 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu ile yürürlükten kaldırılmış (5901 TVK m. 47/1) ve mevzuatta 403 sayılı Kanuna yapılan atıfların 5901 sayılı Kanuna yapılmış sayılacağı hükme bağlanmıştır (5901 TVK m. 47/2).

IV. ÇOCUĞUN DOĞUMUNDAN SONRA NÜFUS KÜTÜĞÜNE KAYDEDİLMESİ ZORUNLULUĞU

A. Evrensel Kayıt

Çocuğun doğumundan sonra devlet nezdinde tutulan nüfus kütüğüne kaydedilmesi temin edilmelidir. Bu zorunluluk uluslararası hukukta *evrensel kayıt* olarak adlandırılmaktadır. Evrensel kayıtlarla devletlerin kendi sınırları içerisinde meydana gelen nüfus olaylarını takip etmeleri ve nüfus kütüklerine işlemeleri kastedilmektedir¹³. Bu takdirde vatandaş veya yabancı ayrımı yapılmaksızın herkesin kayıt altına alınması sağlanmış olmaktadır. Dolayısıyla devletler eğitim, sağlık ve diğer görevlerini yerine getirirken bütçe olanaklarını daha verimli şekilde kullanabilecektir. Ayrıca nüfusa kaydedilen kişiler de hak ve hürriyetlere sahip olma, gerektiğinde talepte bulunma yahut haklarının korunmasını, hürriyetlerine saygı gösterilmesini isteme imkânına kavuşacaklardır.

Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan ve 193 devletin taraf olduğu¹⁴ Çocuk Haklarına Dair Sözleşmede (ÇHDSöz) de nüfusa kayıt konusunda özel bir hüküm bulunmaktadır. ÇHDSöz'ün 7. maddesine göre çocuk doğumundan hemen sonra derhal nüfus kütüğüne kaydedilmelidir. ÇHDSöz'nin uygulanmasını takip eden Çocuk Hakları Komitesi, bu bağlamda devletlerin nüfus kayıt sistemlerinin bu amaca yönelik olup olmadığı hususu üzerinde ısrarla durmaktadır. Zira çocuğun nüfusa kaydedilmesinin sadece plânlama meselesi olmadığı, çocuğun varlığının, yasal olarak statüsünün tanınması anlamına geldiği hususu büyük önem taşımaktadır. Komite, devletlerin nüfus kaydını zorunlu tutup tutmadığı, zamanında kaydedilmeyen çocukların nüfusa kaydının kabul edilip edilmediği, kayıta ana veya baba bakımından ayırım yapıp yapılmadığı hususlarını araştırmaktadır¹⁵.

B. Türk Nüfus Kütükleri ve Tescil Mecburiyeti

Türk hukukunda nüfus kayıtlarına dair mevzuatın ÇHDSöz standartlarının çok üstünde olduğu hemen ifade edilmelidir. Türk hukukunda nüfus olaylarının takibi, 2006 yılında kabul edilen 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri

¹³ Bu konuda bkz. **Hodgkin, R./Newell, P.**: Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Uygulama Elkitabı, (tercüme. Ş.Akipek), 2.B., 2003, s. 115.

¹⁴ Taraf devletlerin listesi için bkz. https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&lang=en (erişim 28.10.2014).

¹⁵ Bkz. Hodgkin/Newell, s. 112 vd.

Kanununa¹⁶ (NHK) göre gerçekleştirilmektedir¹⁷. NHK’nun uygulanma esas ve usulünü düzenlemek üzere Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik¹⁸ (NHKUIYön) ile Türkiye’de Oturan Yabancıların Nüfus Kayıtlarının Tutulması Hakkında Yönetmelik¹⁹ (Yabancılar Yön) çıkarılmıştır. Nüfus hizmetleri, nüfus kütüklerinin düzenli tutulması ve bunu sağlayacak teşkilatla yerine getirilir²⁰.

NHK, vatandaşların, Türk vatandaşlığından çıkanlar ile onların altsoylarının ve yabancıların nüfus hizmetlerini²¹ düzenlemektedir. Her üç grup için ayrı nüfus kütükleri ihdas edilmiştir: Nüfus kütüğü, mavi kartlılar kütüğü (m. 3/1, n)²², yabancılar kütüğü (m. 3/1, z, çç)²³. Sözü edilen mevzuat uyarınca

¹⁶ RG 29.4.2006-26153.

¹⁷ YÇİHK’un kabul edildiği tarihte 1587 sayılı Nüfus Kanunu yürürlükte bulunuyordu (RG 16.5.1972-14189). 1587 sayılı Nüfus Kanunu, NHK ile yürürlükten kaldırılmıştır. NHK’nun tescil yükümlülüğüne dair hükümleri ile 1587 sayılı Nüfus Kanununun hükümleri arasında, kural olarak, farklılık bulunmamaktadır. Her iki kanun arasındaki en bariz farklılık, onların uygulanma şartlarından kaynaklanmaktadır. Zira doksanlı yıllarda başlayan yurt dışından göç nedeniyle yabancıların nüfusla ilgili işlemlerinin izlenmesi ihtiyacı hasıl olmuştur. Bkz. <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1123m.htm> (erişim 28.10.2014). Bu ihtiyaca binaen Türkiye’de oturan yabancıların nüfus kayıtlarının tutulmasının usul ve esasları bir yönetmelik ile düzenlenmiştir. Anılan düzenlemeler yürürlüğe girmeden önce yabancıların nüfus olayları, 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun (RG 24.7.1950-7564) ve ilgili mevzuat çerçevesinde yetkili idari makamlar tarafından izleniyordu. 5683 sayılı Kanun ise 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) (RG 11.42013-28615) ile yürürlükten kaldırılmıştır.

¹⁸ RG 23.11.2006-26355.

¹⁹ RG 20.10.2006-26325.

²⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Özkan, H./Ataç, K.İ.**: Yeni 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Yasasına Göre Düzenlenen Açıklamalı-İçtihatlı Nüfus Davaları ve Nüfus İşlemleri, 2.B., Ankara 2009, s. 409 vd.

²¹ NHK m. 2: “*Bu Kanun, Türk vatandaşları, doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve bunların altsoyları ile Türkiye’de bulunan yabancıların nüfus hizmetlerinin düzenlenmesine, yürütülmesine ve geliştirilmesine ilişkin esas ve usûl hükümlerini kapsar.*”

²² NHK m. 3/1, n, “n) (Ek: 9/5/2012- 6304/11 md.) Mavi Kartlılar Kütüğü: Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve bunların altsoylarının kayıtlarının elektronik ortamda tutulduğu kütüğü,” hükmünü ihtiva etmektedir. Mavi kartlılar kütüğü için bir yönerge çıkarılmıştır. Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge metni için bkz. http://www.nvi.gov.tr/Files/File/Mevzuat/Nufus_Mevzuati/Yonerge/pdf/mavi_kartlılar-kutugu.pdf (erişim 28.10.2014).

²³ Yabancılar kütüğünün tutulması esasları *Türkiye’de Oturan Yabancıların Nüfus Kayıtlarının Tutulması Hakkında Yönetmelik* (Yabancılar Nüfus Kayıt Yönetmeliği) ile düzenlenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Özkan/Ataç**, s. 674 vd. Bununla beraber 6458 sayılı YUKK, NHK m. 3/1, çç hükmünü değiştirmiştir (m. 123/7). YUKK ile değişik NHK bakımından yabancılar kütüğü, Türkiye’de vatansız kişi kimlik bel-

tutulan nüfus kütükleri; kişilerin kimliklerinin, yerleşim yeri adreslerinin, aile bağlarının, vatandaşlık durumlarının ve şahsi hallerinin belirlenmesi amacıyla nüfus olaylarının tescil edildiği resmi belgelerdir (NHK m. 5/1).

Türk vatandaşı olan herkesin kendisini²⁴ nüfus kütüklerine yazdırma ve nüfus cüzdanı alma mecburiyeti bulunmaktadır (tescil mecburiyeti) (NHK m. 11). Türk vatandaşlarının nüfus olayları aile kütüğüne işlenir²⁵. Mevzuatımıza göre aynı soydan gelenler ve aynı soyadını taşıyan kişiler bir aile kütük sıra numarası altında kaydedilirler. Bu kapsamda, ailenin çocukları, erkek çocuklarının eş ve çocukları ile kız çocuklarının evlilik dışı dünyaya gelmiş çocukları aynı kütüğe yazılır²⁶. Evlenen kız çocuklar ise kocasının hanesine taşınır (NHK m. 23/2). Bununla beraber Türk vatandaşı kadın, yabancı ile evlenirse bu evlilik kadının hanesine işlenir²⁷. NHK ve bu kanuna dayanılarak çıkarılan yönetmelikler yabancı ile Türk vatandaşının evliliği halinde nüfus kayıtlarının ne şekilde tutulacağına dair ayrıntı hükümlere sahiptir²⁸.

Tescil mecburiyeti mavi kartlılar ve yabancılar için de söz konusudur. NHK uyarınca doğumla Türk vatandaşlığını kazanmış olan kişilerin vatandaşlıktan çıkmaları²⁹ halinde kendilerine ve alt soylarına mavi kart

gesi alanlar ile herhangi bir amaçla en az 90 gün süreli ikamet izni verilenler ve yasal olarak bulunan yabancılardan “yabancılar kimlik numarası” talep edenlerin kayıtlarının tutulduğu kütüktür.

²⁴ NHK’na göre, “Ergin olmayanların nüfus olaylarını yazdırıp nüfus cüzdanlarını almaya veli, vasi veya kayyımları, bunların bulunmaması halinde, çocukları yanlarında bulunduranlar ile 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununun yetkili kıldığı kuruluş yetkilileri görevlidirler.” (m. 11).

²⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Özkan/Ataç, s. 455 vd.

²⁶ NHKÜYön. m. 19.

²⁷ Yabancılar Nüfus Kayıt Yönetmeliği m. 15/2.

²⁸ Bkz. Yabancılar Nüfus Kayıt Yönetmeliği m. 15: “...Eşlerden biri Türk aile kütüklerinde kayıtlı ise evlenme, Türk olan kişinin kaydına nüfus mevzuatına göre işlenir. Yabancılar kütüğünde kaydı tutulan diğer kişinin evlenmesi yabancılar veri giriş formu ile işlenerek, evlenmiş olduğu Türk vatandaşının Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası belirtilmek suretiyle eş bağı kurulur. c) Eşlerden biri yabancılar kütüğünde kayıtlı değil ise evlenme, yabancılar kütüğünde kayıtlı bulunan kişinin kaydına yabancılar veri giriş formu ile işlenerek, evlendiği kişinin uyruk ve kimlik bilgileri açıklama alanına yazılır.”

²⁹ Türk Vatandaşlığı Kanununa göre yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmış olan kişiler talepleri İçişleri Bakanlığınca uygun görüldüğü takdirde Türk vatandaşlığından çıkabilirler (TVK m. 25-26). Türk vatandaşlığından çıkan kişiler, Türk vatandaşlığını doğum esasıyla kazanmışlarsa yine talepleri halinde hem kendilerine hem alt soylarına mavi kart verilir (m. 28/6-7). Bu kart hamilleri milli güvenliğe ve kamu düzenine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla Türk vatandaşlarının yararlandığı haklardan yararlanabilirler (bkz. TVK m. 28/1-2). Ayrıntılı bilgi için bkz. Doğan, vatandaşlık, s. 129 vd; Güngör, s. 148 vd; Turhan/Tanrıbilir, s. 101 vd.

verilmesini talep eden kişiler mavi kartlılar kütüğüne kaydolunurlar. Mavi kartlılar kütüğüne kaydolunan kişilerin (eski Türk vatandaşı ve onun alt soyu) nüfus olaylarını yetkili nüfus müdürlüğüne veya dış temsilciliklerimize bildirme yükümlülüğü mevcuttur (NHK m. 8/A). Aynı şekilde usulüne uygun olarak Türkiye’de bulunan, en az altı aylık ikamet tezkeresi verilmiş olan yabancılara³⁰ da bildirim mecburiyeti getirilmiştir (NHK m. 8).

Görüldüğü üzere Türk nüfus sistemi içerisinde vatandaşların yanı sıra vatandaşlıktan çıkanlar (ve alt soyları) ile Türkiye’de yerleşik olan yabancılar da kayıt altına alınmaktadır. Bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde NHK’nda öngörülen idari para cezalarının tatbiki söz konusu olacaktır (m. 68). Kanunda öngörülen idari para cezaları incelendiğinde bunların çok yüksek meblağlar olmadıkları görülmektedir³¹. NHK’nun gerekçesinde idari para cezalarının caydırıcı olması amacıyla getirildiği ifade edilmiştir³². Ancak bu kadar düşük meblağlı cezaların, ilgilileri nüfus olaylarını bildirme konusunda zorlayıcı olmaktan ziyade, ilgilileri herhalde (zamanında veya geç de olsa) bildirimde bulunmaya teşvik ettiği söylenebilir.

C. Doğum Olaylarının Nüfusa Bildirimi

Doğum, vatandaşlık açısından önem taşıyan bir hukuki olaydır. Türk Vatandaşlığı Kanunu doğum nedeniyle Türk vatandaşlığının kazanılması esasını kabul etmiştir³³. Bu nedenle Nüfus Hizmetleri Kanunu, sağ olarak dünyaya gelen her çocuğun, doğumundan itibaren Türkiye’de otuz gün içinde nüfus müdürlüğüne, yurt dışında ise altmış gün içinde dış temsilcilığe bildirilmesini zorunlu kılmıştır (m. 15/1). Anılan kanuna göre sağ olarak dünyaya gelen çocuğun, veli (ana ve babası), vasi, kayyım, bunlar yoksa büyük ana, büyük baba veya ergin kardeşler yahut çocuğu yanında bulunduranlar tarafından doğumunun nüfusa bildirilmesi gerekir (m. 15/2). Bildirim³⁴ üzerine

³⁰ Bu kişiler, Türkiye’de yerleşik kişiler olarak kabul edilmektedir. Ancak bu hüküm de 6458 sayılı YUKK ile değiştirilmiştir (m. 123/7). YUKK ile değişik NHK m. 8/1 hükmüne göre “Türkiye’de herhangi bir amaçla en az doksan gün süreli ikamet izni alan yabancılar; Genel Müdürlükçe yabancılar kütüğüne kayıt edilir. Ancak, Türkiye’de yasal olarak bulunan yabancılar da talep etmeleri hâlinde yabancılar kütüğüne kayıt edilir. Bu kütüğe kayıt edilen yabancılar; her tür nüfus olayını nüfus müdürlüklerine beyan etmekle yükümlüdürler. Diplomatik misyon mensupları bu hükmün dışındadır.”

³¹ Örneğin nüfus olaylarını süresi içinde bildirmeyenlere nüfus müdürlüklerince, yurt dışında dış temsilciliklerce 50 Türk Lirası idarî para cezası verilir (NHK m. 68/2).

³² Bkz. <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1123m.htm> (erişim 28.10.2014).

³³ Doğum yeri esası ile vatandaşlık kazanılması konu dışında bırakıldığı için soybağı esasına dayanan doğum nedeniyle vatandaşlık kazanılması ve nüfusa kaydı ele alınmaktadır.

³⁴ Bildirim, yurt içinde doğumu gösteren resmi bir belge veya sözlü beyana dayalı olarak da yapılabilir. Yurt dışı doğumların bildirim için bkz. NHK m. 15/3.

doğumun evlilik içinde veya evlilik dışında gerçekleşmesine göre çocuk baba veya ana hanesine işlenir.

Türk vatandaşı babadan evlilik içinde veya evliliğin sona ermesinden itibaren üç yüz gün içerisinde doğan çocuklar, Türk vatandaşı babalarının hanesine yazılırlar (NHKUIYön. m. 22). Evlilik içinde doğan çocuğun annesi Türk vatandaşı ise, çocuk Türk vatandaşı annesinin hanesine kaydedilir. Eğer yabancı ana veya baba Türkiye’de yerleşik yabancı ise, doğum yabancılar kütüğünde ananın veya babanın hanesine de işlenir.

Türk vatandaşı anadan evlilik dışı doğan çocuk, annesinin hanesine kaydedilir. Daha sonra yabancı baba ile çocuk arasında soybağı ilişkisi kurulabilir. Eğer yabancı baba Türkiye’de yerleşik yabancı ise, çocuk yabancılar kütüğünde babanın hanesine de kaydedilerek babasıyla bağ kurulur. Buna mukabil Türk vatandaşı babadan evlilik dışı olan çocuk, ancak Türk vatandaşı baba ile arasında soybağı kurulduğu takdirde babasının hanesine işlenir. Yabancı anne Türkiye’de yerleşik yabancı ise, çocuk önce annenin yabancılar kütüğündeki hanesine yazılır. Soybağının kurulmasından sonra çocuğun yabancılar kütüğündeki kaydı kapatılarak baba hanesine tescil edilir (Yabancılar Yön m. 13). Bu tescil işlemleri mavi kartlılar kütüğüne kayıtlı olanların Türk vatandaşından olan çocukları bakımından da geçerlidir (Yönerge m. 14-15).

Bazı hallerde Türk vatandaşı ana veya babadan olan çocuklar, yetkili Türk makamlarına süresi içerisinde bildirilmemiş olabilir. On sekiz yaşını tamamlamasına rağmen doğumuna ilişkin bildirimde bulunulmayan kişilerin durumunun ne olacağına dair hem NHKUIYön³⁵ hem de TVKUIYön de özel hüküm bulunmaktadır. NHKUIYön, on sekiz yaşını dolduruncaya kadar herhangi bir sebeple nüfusa kaydedilmeyenleri saklı nüfus olarak adlandırmakta (m. 4/z, ff) ve bu kişiler hakkında yapılacak işlemler ayrıntılı bir şekilde düzenlenmektedir (m. 35-36). TVKUIYön, NHKUIYön kadar ayrıntılı olmasa da on sekiz yaşını dolduranların nüfusa kayıtlarına dair özel hükümler getirmektedir (m. 8-10).

Türk Vatandaşlık Hukuku açısından on sekiz yaşını tamamlamamış kişi, *çocuktur*. Çocuk ise vatandaşlığı ile ilgili işlemleri tek başına yapamaz. Ancak on sekiz yaşını dolduran kişi, ergindir ve kendi vatandaşlığı konusunda işlem yapma ehliyetini haizdir. Ergin olduğu halde doğumuna ilişkin bildirimde

³⁵ Bu yönetmelikte on sekiz yaşından küçük, altı yaşından büyük çocuklarla altı yaşından küçük çocukların tesciline dair özel hükümler de getirilmiştir (m. 30-31).

bulunulmamış bu kişiler, Türk vatandaşı ana veya babadan dolayı Türk vatandaşlığını kazandıklarını iddia edebilirler (m. 8). İlgilinin Türk vatandaşı anadan doğduğunu veya Türk vatandaşı babadan olduğunu yönetmelikte belirtilen evrakla belgeleyebilmesi gerekir. Bu konudaki talepler İçişleri Bakanlığınca incelenip sonuçlandırılır. Eğer ilgilinin gösterdiği belgeler bir Türk vatandaşı ile arasında soybağı ilişkisi bulunduğunu kanıtlıyorsa Türk vatandaşı ebeveynin nüfus kütüğüne kaydedilir.

Görüldüğü üzere nüfusa zamanında bildirim, Türk vatandaşı olan çocuğun ileride karşılaşabileceği ispat sorununu ortadan kaldırmakta, onu bürokratik ve bazen adli işlemlerden kurtarmaktadır.

D. Vatandaşlığın ispatı ve nüfusa bildirim

Türk vatandaşlarının çocuklarının doğumlarının zamanında nüfusa bildirim yasal bir yükümlülüktür. Türk vatandaşı ebeveynler bu yükümlülüğü çeşitli nedenlerle yerine getirmemiş olabilirler. Uzun yıllardan beri yurt dışında yaşadıkları ve Türkiye ile bağlarının kalmadığını düşünebilirler. Veya eşlerden birisi yabancı olabilir ve çocuk doğumu anında yabancı ebeveynin vatandaşlığını kazandığı için bu devlette tutulan nüfusa bildirimde bulunmuş olabilir. Ebeveynler çocuklarını üniversiteye giriş veya askerlik ile ilgili yükümlülüklerden uzak tutmak için bildirimde bulunmamış olabilirler. Bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesine yol açan sebep (etik veya değil) her ne olursa olsun, bildirim dışı kalan çocuk, Türkiye ve Türk vatandaşları ile resmi veya özel ilişki içinde bulunmadığı sürece sorun çıkmayacaktır. Öte yandan bildirim dışı kalan çocuklar ergin olduklarında Türk vatandaşı ana veya babaları ile soybağını belgeleyerek Türk nüfus kütüğüne kayıtlarını sağlayabilirler³⁶. Ancak yurt dışında yaşamaları, Türkiye

³⁶ Türk vatandaşlığını soybağı esasıyla kazandıkları halde nüfusa tescil edilmemiş olan kişilerin Türk vatandaşı olmayı talep etmelerinin “menfaatlerine” olacağı hallere ilişkin aşağıdaki örnekler verilebilir:

1. Bu kişilerin üst soyundan gelenlerin Türkiye’de bulunan taşınır terekesinden intikal güçlüklerine uğramadan pay alabilmeleri için,
2. Bu kişilerin üst soyundan gelenlerin Türkiye’de bulunan taşınmaz terekesinden miktar sınırlamasına uğramadan pay alabilmeleri için,
3. Bu kişilerin Türk vatandaşı ana veya babasından dolayı sosyal güvenlik mevzuatından yararlanabilmeleri için,
4. Yabancı olarak Türkiye’de bulunduğu sırada suçluların iadesi talebi ile karşılaşma ihtimalinin bulunması,
5. Türk mahkemelerinde dava açması, davaya katılması veya icra takibinde bulunmak istemesi halinde teminat mükellefiyetinden kurtulmak için,
6. Türkiye’ye giriş, ikamet ve çalışma ile ilgili sınırlamalardan kurtulmak için,
7. Türkiye’den sınır dışı edilmemek için.

ve Türk vatandaşları ile resmi veya özel ilişki içinde bulunmamaları gibi şartlar itibarıyla böyle bir bildirim ihtiyacı da duymayabilirler. Belirtilen örneklere rağmen, bu çocukların Türk hukukuna göre Türk vatandaşlığını kazanmış oldukları sonucu değişmez. Bu çocuklar sadece soybağı ile Türk vatandaşlığını kazanmış saklı nüfus örnekleridir³⁷.

Diğer yandan, çalışma konusu itibarıyla, Türk vatandaşı ana veya babanın çocuğu, Türkiye ile resmi temasa geçmiş, Türkiye'ye gelerek çalışmak istemektedir. Türk vatandaşı ile soybağı bulunan bu kişiler hakkında Türk vatandaşı ebeveynleri tarafından nüfusa bildirilme (ve Türk nüfus cüzdanı çıkarılmış olma) veya bildirimde bulunulmama ihtimalleri söz konusu olabilir. Hangi ihtimal söz konusu olursa olsun, YÇİHK m. 8/a hükmünün uygulanması açısından Türk vatandaşlığının mevcut olup olmadığı önem taşır. Çünkü YÇİHK, “yabancıların” Türkiye’de çalışmalarını düzenlemek amacıyla hazırlanmıştır (m. 1) ve bu kanuna göre “yabancı”, TVK’na göre Türk vatandaşlığına sahip olmayan kişilerdir (m. 3).

Eğer Türkiye’de çalışmak isteyen kişi, TVK’na göre soybağı esasıyla Türk vatandaşlığına sahipse bu kanunun kapsamına giren kişi olarak telakki edilemez. O halde ilgilinin Türk vatandaşı olduğunu ispatlaması gerekmektedir³⁸.

TVK, Türk vatandaşlığının ispatını herhangi bir şekle tabi tutmamıştır (m. 36)³⁹. İlgili hangi yolla Türk vatandaşlığını kazanmış olduğunu iddia ediyorsa bu iddiasını ispatlayacak delillerini yetkili makama bildirmelidir⁴⁰. TVK, bazı belgelerin aksi sabit oluncaya kadar vatandaşlığa karine teşkil etmesini de hükme bağlamıştır (m. 36/2). Bu hüküm uyarınca nüfus kayıtları, nüfus cüzdanı, pasaport ve pasaport yerine geçen belgeler Türk vatandaşlığına

³⁷ TVKÜYön m. 7’de kullanılan ifade ilginçtir: “*Soy bağı esasına göre kazanılan Türk vatandaşlığı, Türk vatandaşı ana veya baba ile soy bağıının kurulmasıyla kendiliğinden kazanılan vatandaşlıktır. Yapılan bildirim üzerine doğundan itibaren Türk vatandaşlığı kazanılır.*” Anılan hükmün ifadesi, bildirim vatandaşlığı kazanmanın bir şartı olduğu intibahı uyandırmaktadır. Ancak gerek Türk vatandaşlık hukuku gerek nüfus mevzuatımız göz önüne alındığında bildirim bu fonksiyonu olmadığı anlaşılmaktadır. Bildirim kişinin vatandaş olarak resmen tespiti açısından işleve sahiptir.

³⁸ Zira hayatın normal akışı içerisinde hiç kimse çalışma hakkından yararlanmak için çalışma izni veya diğer formalitelerle uğraşmak istemez.

³⁹ Vatandaşlığın ispatı konusunda bkz. Nomer, vatandaşlık, s. 146 vd; Doğan, vatandaşlık, s. 184 vd; Güngör, s. 194 vd; Erdem, s. 259 vd. Turhan/Tanrıbilir, s. 125 vd. Vatandaşlığı her türlü delille ispat kolaylığı 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu (m. 38) tarafından da kabul edilmiştir.

⁴⁰ Nitekim NHKÜYön’de de bu konuda hükümler (saklı nüfus) bulunduğu daha önce belirtilmişti.

karine teşkil eder. Türkiye’de çalışmak isteyen kişinin elinde bu tür resmi belge bulunması, ailesinin bildirim yükümlülüğünü yerine getirdiği anlamına gelir, ilgili Türk vatandaşı ana veya babasına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanmıştır. Buna karşılık ilgili, vatandaşlığına karine teşkil eden belgeler ibraz edemiyorsa TVKUIYön’de öngörülen usulü⁴¹ takip ederek nüfusa kaydını sağlamalıdır. TVKUIYön, hem TVK’nun delil serbestisi hükmüne hem NHKUIY hükümlerine paralel olarak, erginlerin yapacağı bildirimde benzer delillerin yapılacak başvuruya eklenmesini ve idarenin yapacağı işlemleri düzenlemiştir (m. 9). Yapılan inceleme sonunda talepte bulunan kişinin Türk vatandaşı ile arasında soybağının bulunduğu tespit edilirse Türk vatandaşı olarak kütüğe tescil edilir. İdarenin ibraz edilen belgeler ve yaptığı inceleme sonucunda ilgilinin nüfus (aile) kütüğüne tescile dair verdiği karar ihdasi değil tespit mahiyetindedir. Zira ilgili kurulan soybağı neticesinde doğum anından itibaren Türk vatandaşlığını kanun gereği zaten kazanmıştır. Yapılan işlemler sadece bu durumun tespiti mahiyetindedir.

Görüldüğü üzere Türkiye’de çalışmak isteyen kişi, doğumundan sonra ebeveyni tarafından gerekli bildirim yapılmışsa buna göre düzenlenen belgelerle; bildirim yapılmamışsa kendisinin başvurusu üzerine tescilini sağlayarak Türk vatandaşlığına sahip olduğunu kanıtlayabilmektedir. Bu durumda hala kendisinden, istisnai çalışma izni (m. 8/a) de olsa, yine de yabancılar için istenilen çalışma iznini alması beklenemez midir? Cevap evet ise, bu başta kanunun ismi olmak üzere YÇİHK’un diğer hükümleri ve Türk vatandaşlık hukuku mevzuatı ile çelişkiye düşmek anlamına gelir. Bu noktada YÇİHK uyarınca çalışma izninin nasıl düzenlendiğinin kısaca gözden geçirilmesi yerinde olacaktır.

V. YÇİHK’A GÖRE ÇALIŞMA İZİNİ

YÇİHK’na göre yabancıların Türkiye’de çalışabilmesi, yetkili makam⁴² tarafından bu Kanunda öngörülen koşullara göre “*çalışma izni*” verilmesine bağlıdır.

⁴¹ TVKUIYön. de öngörülen tescil usulü, ispat araçları ile NHKUIYön’de öngörülenler paraleldir. NHKUIYön, şahit, okul kayıtları, kolluk kuvvetlerince araştırma gibi her türlü delille Türk vatandaşı ile soybağı ilişkisinin tespitini kabul etmektedir (m. 35). Eğer yapılan araştırma ve incelemenin sonunda soybağı ilişkisinin varlığı tespit edilirse, ilgili ana babasının hanesine kaydedilir. Yönetmeliğe göre hazırlanan dosyaların incelenmesinde; kanun yoluyla Türk vatandaşlığını kazanma hakkına sahip olmadıkları halde, kendilerini nüfus kütüklerine kaydettirmek isteyen yabancıların veya nüfus kütüklerimizde kayıtlı olup da bu yolla kimlik değiştirmek isteyen kişilerin olabileceği göz önünde bulundurulur (m. 35/2).

⁴² YÇİHK, çalışma izni vermek üzere Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını yetkili kılmıştır. Bu suretle farklı kurumların değişik uygulamaları ve belirsizliğin önüne geçilerek tek merkezden konunun düzenlenmesi hedeflenmiştir.

A. Çalışma İzni Verilmesinde Dikkate Alınan Hususlar

Çalışma izni talepleri değerlendirilirken dikkate alınan başlıca hususlardan birisi, talepte bulunan kişinin “YÇİHK kapsamına giren yabancılardan” olmasıdır. YÇİHK, Türk Vatandaşlığı Kanununa göre Türk vatandaşı sayılmayan kişilerin Türkiye’de çalışmasının esaslarını düzenlemekle birlikte hangi yabancıların bu kanunun kapsamına girdiğini, hangi yabancıların kapsam dışında kaldığını da belirtmiştir. YÇİHK, kapsamına giren yabancıları üç grupta toplamıştır (m. 2/son). Buna göre bir işveren emrinde ücret mukabili çalışanlar (bağımlı çalışanlar), kendi nam ve hesabına çalışanlar (bağımsız çalışanlar) ile bir işveren yanında meslek eğitimi gören yabancılar bu kanun hükümlerine tabi tutulmuşlardır. Buna mukabil kanun bazı yabancıları kapsamı dışında bırakmıştır. YÇİHK’nun uygulama alanı dışında bıraktığı kişiler arasında Türk vatandaşlığından çıkanlar⁴³, mevkutelerde (sürelî yayınlarda) çalıştırılacak muhabirler ile 231 Sayılı Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamına girenler, bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşlarınca kanunla verilen yetkiye dayanarak çalışma izni verilenler veya istihdam edilenler ve çalışma izninden muaf tutulanlar bulunmaktadır (m. 2). Anılan kanun, karşılıklılık ilkesi, uluslararası hukuk ve Avrupa Birliği hukuku esasları dikkate alınarak bazı yabancılar için “çalışma izninden muafiyet” tanınmasını kabul etmiştir⁴⁴.

Çalışma izni verilirken yetkili makamın dikkate aldığı hususlardan ikincisi, *yasal sınırlamalardır*. Sözü edilen sınırlamalar genel olarak YÇİHK’nda yer almaktadır (m. 11)⁴⁵. YÇİHK m. 11’e göre⁴⁶, “Türkiye’nin

⁴³ Türk Vatandaşlığı Kanununa göre aslı Türk vatandaşı olup vatandaşlıktan çıkan kişiler (mavi kartlılar), kanunda belirtilen haller saklı kalmak üzere çalışma dahil bir çok haktan Türk vatandaşları gibi aynen yararlanmaya devam ederler (TVK m. 28).

⁴⁴ YÇİHKUYön, bu esaslar çerçevesinde kimlerin çalışma izninden muaf olduklarını ayrıca düzenlemiştir (Yön. m. 55). Yönetmeliğe göre, özel kanunlarda belirlenen hükümler saklı kalmak ve yabancı ile işverenin diğer kanunlardan doğan yükümlülüklerini yerine getirmeleri kaydıyla listesini verdiği kişilerin çalışma izni almalarına gerek bulunmamaktadır. Çalışma izninden muaf olan yabancılara, istekleri halinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından “Çalışma Muafiyet Teyit Belgesi” verilecektir (YÇİHK m. 10, Yön. m. 56).

⁴⁵ YÇİHK m. 11’e göre “Türkiye’nin taraf olduğu ikili veya çok taraflı sözleşmelerle sağlanan haklar saklı kalmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde çalışma izinleri, iş piyasasındaki durum ve çalışma hayatındaki gelişmeler, istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik konjonktür koşullarının gerekli kıldığı hallerde, belirli bir süre için, tarım, sanayi veya hizmet sektörleri, belirli bir meslek, işkolu veya mülki ve coğrafi alan itibarıyla sınırlandırılabilir.”

⁴⁶ Diğer yandan YÇİHK içerisinde yer alan muhtelif hükümler yasal sınırlamalara genel olarak işaret etmektedir. Örneğin, “ilgili mercilerden görüş alınması” başlıklı 13. maddenin

taraf olduğu ikili veya çok taraflı sözleşmelerle sağlanan haklar saklı kalmak kaydıyla” sınırlama getirilmesi mümkündür⁴⁷. Taraf olunan milletlerarası sözleşmeler bir yana bırakıldığında sınırlamaların hareket noktasını “karşılıklılık esasının” belirlediği görülmektedir. İdare karşılıklılık ilkesi çerçevesinde kanunda belirtilen esaslara göre yabancıların çalışma izinlerine sınırlama getirebilmektedir. Bu konuda idarenin takdir yetkisi bulunmaktadır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, sınırlandırmayı gelişmelere ve taleplere bağlı olarak re’sen yapabilir. Sınırlama uygulamasına kanunda belirtilen hallerde (sebeb)⁴⁸, belirli bir süre için (süre) belirli alanlarda (konu)⁴⁹ yer bakımından başvurulabilmektedir.

Yabancılar çalışma izni verilmesinde dikkate alınması gereken bir diğer hüküm ise 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda (YUKK) yer almaktadır. YUKK’nun 27. maddesine göre, “(2) Çalışma izni verilebilmesi veya iznin uzatılabilmesi için yabancının 7 nci madde kapsamına girmemesi şartı aranır. YUKK’nun 7. maddesi ise “Türkiye’ye girişlerine izin verilmeyecek yabancıları” düzenlemektedir. Dolayısıyla ülkeye girmesi yasak olan kişilere çalışma izni verilmesi de mümkün değildir. Yasal sınırlamaların diğer kısmı da özel olarak her bir çalışma alanına veya işe-mesleğe göre mevzuatın çeşitli hükümleri içerisinde karşımıza çıkmaktadır⁵⁰.

B. Çalışma İzni Türleri

YÇİHK’da çalışma izninin türleri 5-8. maddeler arasında yer almaktadır. Anılan maddeler “sürelili çalışma izni”(m.5), “süresiz çalışma

2. fıkrasında diğer kanunlarda yer alan, yabancıların çalışmayacağı iş ve mesleklere dair hükümler saklı tutulmuştur. Bu halde ilgili mercilerden görüş almaya gerek bulunmamaktadır. YÇİHK’nun “izin isteminin reddi” başlıklı 14. maddesinin (e) bendine göre çalışma izni talebi, yabancının çalışması milli güvenlik, kamu düzeni, genel asayiş, kamu yararı, genel ahlâk ve genel sağlık için tehdit oluşturması halinde reddedilir.

⁴⁷ Bu husus kanunda ve ilgili hükümden tekrar yer almasa dahi, bu sonuç zaten Anayasanın milletlerarası sözleşmelere ilişkin hükmü (m. 90) çerçevesinde çıkarılabilecektir.

⁴⁸ Kanuna göre iki halde “sebepten” ötürü sınırlama yoluna başvurulabilir: bunlardan birisi “iş piyasasındaki durum ve çalışma hayatındaki gelişmelerdir”. Diğer sınırlama sebebi ise “istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik konjonktür koşullarıdır”. Eğer istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik konjonktür koşulları gerekli kılıyorsa sınırlama getirilebilir.

⁴⁹ Yabancıların çalışmalarına iki “konuda” sınırlama getirilebilir: bunlardan birisi tarım, sanayi veya hizmet sektörleridir; diğeri de belirli bir meslek, işkolu bakımındandır. İdare yabancıların çalışmasını mülkî ve coğrafi alan itibarıyla sınırlandırılabilir.

⁵⁰ Bu konuda bkz. **Aybay**, R.: Yabancılar Hukuku, (yabancılar 2010), 3.B., İstanbul 2010, s. 152 vd; **Çelikel**, A./**Gelgel**, G. (Öztek): Yabancılar Hukuku, (yabancılar 2012), 18.B., İstanbul 2012, s. 143 vd; **Eksi**, N.: Yabancılar Hukukuna İlişkin Temel Konular, 4.B., İstanbul 2012, s. 107 vd; **Çiçekli**, B.: Yabancılar Hukuku, (yabancılar 2013), 4.B., Ankara 2013, s. 145 vd.

izni”(m.6), “bağımsız çalışma izni”(m.7) ve “istisnai haller”(m.8) başlıklarını taşımaktadır. Bu dört maddenin ifadesinden ilk iki çalışma izninin(m.5-6) bağımlı çalışanlar için olduğu sonucu çıkmaktadır. “İstisnai Haller”de ise ilk üç türden farklı, bu maddelerde getirilen süre şartlarının aranmadığı başka bir tür çalışma izni düzenlenmektedir.

Sürelî çalışma izni, kanunda öngörülen şartlar çerçevesinde yabancıya belli bir süre için Türkiye’de kanuni çalışma imkânı verir (YÇİHK m. 5; YÇİHK Uygulama Yönetmeliği m. 25). Sürelî çalışma izninin verilebilmesi başlıca iki şartın varlığına bağlıdır: Yabancı belirli bir işyeri veya işletmede çalışmak üzere çalışma izni talep etmelidir ve yabancı belirli bir meslekte çalışmalıdır. İzin başvurusunu alan yetkili makam, izin talebini, YÇİHK’ün 5. maddesinde belirtilen hususlar bakımından incelemelidir. Buna göre, çalışma izninin iş piyasasındaki durum, çalışma hayatındaki gelişmeler, istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik konjonktür değişiklikleri dikkate alınarak verilmesi gerekmektedir⁵¹. YÇİHK, sürelî çalışma izninin en çok bir yıl için verilebileceğini hükme bağlamıştır (m. 5/1). Yabancı kendisine verilen (en fazla) bir yıllık sürenin sonunda Türkiye’de çalışmaya devam etmek isteyebilir. Bu takdirde izin süresinin uzatılması gerekir. YÇİHK, bu durumda iznin iki yıl daha uzatılabilmesi mümkündür (m.5/II). Yabancı aldığı üç yıla kadar olan çalışma izninin sonunda Türkiye’de çalışmaya devam edecekse kendisine bir imkân daha tanınmıştır. Yabancı yetkili mercie başvurarak süresinin ikinci kez uzatılmasını isteyebilir. Bu takdirde kendisine üç yıla kadar daha Türkiye’de çalışma izni verilebilir(m.5/III).

Süresiz çalışma izni: YÇİHK, Türkiye’de belli bir süre oturan veya çalışan yabancılara “süresiz çalışma izni” verilebileceğini öngörmektedir (m. 6). YÇİHK’nun 6552 sayılı Kanunla⁵² değişik 6. maddesine göre süresiz çalışma izni alabilecek yabancılar şunlardır: YUKK uyarınca uzun dönem ikamet iznine sahip olanlar, Türkiye’de kesintisiz en az sekiz yıl ikamet izni ile kalmış olanlar ile en az sekiz yıl kanuni çalışması olanlar⁵³.

⁵¹ Görüldüğü üzere sürelî çalışma izninde iznin verilmesinde dikkate alınan hususlar, YÇİHK’un genel sınırlama hükmü ile paralellik arz etmektedir.

⁵² RG 11.9.2014-29116.

⁵³ Sürelî çalışma izni için genel sınırlama hükmü vurgulanmamıştır. Aksine bu tür sınırlamalar olmaksızın süresiz çalışma izninin verilebilmesi hükme bağlanmıştır (m. 6). YÇİHK’nun 6552 sayılı Kanunla değişik 6. maddesinin metni şöyledir:
“MADDE 6– Türkiye’nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe ve 11/4/2014 tarihinden önce süresiz çalışma izni verilmiş olan yabancılardan hakları saklı kalmak kaydıyla; 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu uyarınca uzun dönem ikamet iznine sahip olanlar veya Türkiye’de kesintisiz en az sekiz yıl

Bağımsız çalışma izni: Türkiye’de kendi nam ve hesabına çalışmak isteyen yabancılar için “bağımsız çalışma izni” alma imkânı getirilmiştir. Bağımsız çalışma izni, yabancıların “Türkiye’de en az beş yıl süreyle kanuni ve kesintisiz olarak ikamet etmiş olması” kaydıyla verilebilir. Kanunun iznin verilmesi bakımından idareye tanıdığı takdir yetkisinin hangi sınırlar içinde kullanılacağı yönetmelikte gösterilmiştir. Yönetmelik hükümleri uyarınca, Bakanlık, bağımsız çalışma izni başvurularını değerlendirirken yabancının faaliyetlerinin ulusal ekonomiye sağlayacağı katkı ve yabancıların icra edeceği faaliyet için yeterli gelire sahip olduğunu kanıtlayan belgeleri isteyebilir (YÇİHK Uyg. Yön. m. 40).

İstisnai çalışma izni: YÇİHK, sekiz bent halinde saydığı bazı kişilere önceki çalışma izinlerinde söz konusu olan ikamet ve çalışma sürelerine tabi olmadan çalışma izninin verilebilmesini mümkün kılmıştır (m. 8). Bu çalışma izninin alınmasında Kanunun sekizinci maddesinde getirdiği tek şart, Türkiye’nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmelerin hükümleri saklı kalmak kaydıyla, maddede sayılan gruba dâhil olmaktır. Söz konusu maddede sayılan kişiler, statüleri, Türkiye ile irtibatları ve faaliyet konuları itibarıyla ayrıcalıklı sayılmaktalar ve kendilerine bu iznin verilebilmesi sağlanmaktadır.

İstisnai çalışma izni verilebilecek kişiler arasında bir Türk vatandaşı ile evliliği sona ermiş kişilerin Türk vatandaşı eşinden olan çocukları da sayılmıştır (m.8/a). Başka bir ifade ile Anayasa ve Türk Vatandaşlığı Kanununun hükümleri ile nüfus kayıt sistemi hiç dikkate alınmaksızın Türk vatandaşına çalışma izni şartı getirilmektedir. Üstelik maddenin ifadesinden bu düzenlemenin sanki bir lütuf olarak tanıdığı şeklinde bir kanaat uyanmaktadır: “Türk vatandaşı eşinden ayrılmış ve Türkiye’de yerleşmiş olan yabancı eşe çalışmada sağlanan kolaylık genişletilerek bir de onun Türk vatandaşı eski eşinden olan çocuğuna bile verilmektedir (!)”. YÇİHK m. 8/a’da tanınan lütuf (!) aslında, bir Türk vatandaşının sadece ebeveyninden birisi yabancı olduğu için cezalandırılmasından başka bir şey değildir. Yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, Türkiye’de yerleşmiş olan Türk vatandaşı ile yabancı eşinin evlilikleri esnasında dünyaya gelen çocukları

ikamet izni ile kalmış olan veya en az sekiz yıl kanuni çalışması olan yabancılarla, süresiz çalışma izni verilebilir.

Süresiz çalışma izni verilen yabancılar; 6458 sayılı Kanunun 44 üncü maddesinde belirtilen uzun dönem ikamet izninin sağladığı haklardan yararlanırlar.

Süresiz çalışma izni yabancıların veya işverenin talebiyle ya da 6458 sayılı Kanunun 45 inci maddesinde sayılan uzun dönem ikamet izninin iptalini gerektiren hâllerde iptal edilir.

Çalışma izni verilen yabancıların Türkiye’ye girişleri, Türkiye’de kalışları ve Türkiye’den çıkışlarına ilişkin kayıtlar İçişleri Bakanlığı tarafından Bakanlığa bildirilir.”

herhalde Türk vatandaşının nüfusuna kaydedilmekte ve vatandaş olarak işlem görmektedir. YÇİHK’da bununla da yetinilmeyerek, Türk vatandaşı olan eşten çocukların bu izinden yararlanması, ayrıca Türkiye’de yerleşik olmaları şartına bağlanmıştır⁵⁴. O halde bu kadar bariz olan bir gerçeğe rağmen neden YÇİHK’da böylesi bir hükme yer verilmiştir? Kanun koyucunun iradesine anlamsızlık yüklenmemesi, kuralın buna göre yorumlanması gerektiğini, hukuk fakültesine bir yıl dahi devam eden herkes bilir. Bu noktada sözü edilen hükmün nasıl YÇİHK’na konulduğunun araştırılması ve doktrinde bu hükmün nasıl değerlendirildiğinin tespiti yerinde olacaktır.

VI. YÇİHK’UN KANUNLAŞMA SÜRECİ ve DEĞİŞİKLİKLER

A. Kanunun Kabulüne Kadar Geçen Dönem

4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun (YÇİHK) 2003 yılında kabul edildiğinde akademik çevrelerde genel olarak olumlu karşılanmıştır. YÇİHK, 2003 yılına kadar mevzuatımızda dağınık halde düzenlenmeye çalışılan çalışma şartlarını büyük ölçüde toparlamayı başarmış, çalışma izni konusundaki tereddütleri gidermiş ve yabancıların çalışmaları konusunda merkezi bir yapı getirmiştir⁵⁵. Ayrıca kanun bu yapıyla yabancı istihdamını denetim altına almayı, kaçak istihdamı önlemeyi hedeflemiştir. YÇİHK Tasarısı, 2001 yılında Bakanlar Kurulu tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur. TBMM’nde YÇİHK Tasarısı hakkında iki komisyon rapor hazırlamıştır. Bunlardan birisi İçişleri Komisyonu olup, anılan komisyonun 27.12.2002 tarihli raporu genel mahiyettedir ve tasarının tümünün benimsendiği yönünde görüş bildirimini ihtiva etmektedir. Tasarı hakkında rapor veren bir diğer komisyon ise Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonudur. Anılan komisyon tasarının maddelerini ayrı ayrı incelemiş, bazı değişiklikler yapmış ve raporunu da 24.1.2003 tarihinde vermiştir. YÇİHK Tasarısı, komisyonların incelemesinden sonra TBMM’de 27.3.2003 tarihinde kabul edilmiştir.

YÇİHK’un TBMM’ne sunulan tasarı metninde diğer çalışma izni türlerinden farklı olarak ikamet ve belli bir süre kanuni çalışma şartı

⁵⁴ YÇİHKUYön.’nin “Yerleşmiş Sayılan Yabancıların Çocukları” başlıklı hükmü aynen şöyledir: “Madde 46 - Bir Türk vatandaşı ile olan evlilik birliği en az üç yıl sürdükten sonra sona ermiş olmakla birlikte, Türkiye’de yerleşmiş olan yabancıların Türk vatandaşı eşinden olan çocuklarının çalışma izinleri de, Türkiye’de kanuni olarak bulunmaları kaydıyla istisnai olarak verilebilir”.

⁵⁵ Kanunun hazırlanış nedenleri ve genel gerekçesi için bkz. <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss38m.htm> (erişim 28.10.2014).

aranmaksızın çalışma izni verilmesini sağlayan haller, yani “istisnai çalışma izni” olarak adlandırılan izin türü de yer alıyordu. YÇİHK Tasarısının “İstisnai Hallerde Çalışma İzninin Verilmesi” başlıklı 8. maddesinin ilk bendi şu ifadeyi içermekteydi:

“MADDE 8. - Türkiye’nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe;

a) Bir Türk vatandaşı ile evli olan ve eşiyle Türkiye’de evlilik birliği içinde yaşayan veya evlilik birliği en az üç yıl sürdükten sonra sona ermiş olmakla birlikte Türkiye’de yerleşmiş olan yabancılar ile bunların çocuklarına, ...

Bu Kanunda öngörülen sürelerle tâbi olmaksızın çalışma izni verilebilir.”

Görüldüğü üzere Tasarının 8. maddesinin ifadesi, YÇİHK’un şu andaki metninden açıkça farklıdır. Tasarıda Türk vatandaşı ile evli olanlar ve evliliği sona ermiş bile olsa Türkiye’ye yerleşmiş olan yabancılar ile “**bunların çocuklarına**” kanunda aranılan sürelerle tabi olmaksızın çalışma izni verilmesi öngörülmektedir. Burada sözü edilen *çocuklar* ile çalışma izni talep eden yabancıların Türk vatandaşı ile olan evliliği (veya sona eren evliliği) arasında herhangi bir bağlantı kurulmamıştır. O halde Tasarıda istisnai çalışma izni alma imkânı verilmesi uygun görülen çocuklar kimlerdir? Tasarıda sözü edilen çocukların kimler olabileceğini, o tarihte yürürlükte bulunan 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu hükümlerini inceleyerek tespit etmek mümkündür. 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu, Türk vatandaşı ile evlenen yabancıların (yabancı kadının) bu evlilikten önce sahip olduğu küçük çocukların bazı şartlar altında kanun yoluyla Türk vatandaşlığını kazanmalarını ve daha sonra da seçme hakkını kullanarak vatandaşlıktan ayrılmalarını öngören hükümlere sahipti⁵⁶. Bu bağlamda tasarıda sözü edilen çocukların yabancı eşin Türk

⁵⁶ Bkz. m. 5, 14, 27 veya 37, 32; ayrıca bkz. m.5, 28, 37, 32. Konuya ilişkin hükümler incelendiğinde evlenme yoluyla Türk vatandaşlığını kazanan ebeveyne bağlı olarak vatandaşlık kazanımı (ve sonra vatandaşlıktan ayrılma) sadece ana bakımından mümkün olduğu görülmektedir. 403 sayılı TVK’nda yapılan değişikliklerin kanunun yapısına etkisi konusunda bkz. **Tarıncı, F.B.:** Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısının Hazırlanma Nedenleri Üzerine, TBBD, S.72(2007), s. 43-44.

5901 sayılı TVK’nda evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılması, yetkili makam kararıyla vatandaşlığın sonradan kazanılması yollarından birisi olarak düzenlenmiştir. Türk vatandaşı ile evlenen yabancıların evlenme yoluyla Türk vatandaşlığını kazandığında bu evlilikten önce sahip olduğu çocukları (hala ergin değilse), velayetin Türk vatandaşlığını kazanan ebeveynde olması veya çocuğun evlilik dışı olması olasılıklardan birinin mevcudiyeti halinde Türk vatandaşlığını kazanabilirler (m. 20). Görüldüğü üzere 5901 sayılı Kanun, 403 sayılı Kanundan farklı olarak, ebeveynler arasında ayırım yapmamış, çocuğun evlenme

vatandaşı ile evliliğinden önce sahip olduğu çocuklar olduğu sonucuna varılabilir. Bu sonuç, hem maddenin diğer hükümleri hem hukuk düzenimizde yer alan diğer hükümler dikkate alındığında hukuka, mantığa uygun, kabul edilebilir bir sonuçtur.

TBMM Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonunun YÇİHK Tasarısında değişiklik yaptığı hükümler arasında 8. madde de bulunmaktadır:

- Komisyonun 8. madde ile ilgili yaptığı değişikliklerden birisi, madde başlığını değiştirmektir. Buna göre “İstisnaî hallerde çalışma izninin verilmesi” başlıklı 8 inci madde başlığı, “istisnaî haller” olarak değiştirilmiştir⁵⁷.

- Tasarının 8. maddesinde yapılan diğer değişiklikler ise “*idare tarafından çalışma izinlerinin daha esnek verilmesi gereken durumlar dikkate alınarak, maddeye “b” bendine Türk Vatandaşlığı Kanununun 19, 27 ve 28 inci maddeleri çerçevesinde Türk Vatandaşlığını kaybedenlerin de kapsama alınmasının eklenmesi ile “h” bendinin de yeniden düzenlenmesi suretiyle*” kabulü yönündedir.

Görüldüğü üzere ilgili komisyonun raporunda doğrudan (a) bendine dair herhangi bir ifade/değişiklik bulunmamaktadır. Ancak komisyonun kabul ettiği tasarı metni, komisyonun raporundan farklıdır; raporda belirtilmeyen kelimeler tasarı metnine eklenmiştir. Komisyonun kabul ettiği metin, Genel Kurulda da aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır. Tasarıda bulunan “... **bunların çocuklarına**” ifadesi, Komisyon raporunda ve kanun metninde “... **bunların Türk vatandaşı eşinden olan çocuklarına**” ifadesine çevrilmiştir. Başka bir ifade ile Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonunun raporu ile Komisyonun Genel Kurula gönderdiği YÇİHK Tasarı metni birbirini tutmamaktadır⁵⁸. Tutarsızlığın hangi sebeple ortaya çıktığı veya tutarsızlığın kasıtlı olup olmadığı hususunda elde yeterli veri bulunmadığı için bu konuda bir değerlendirme yapılması mümkün değildir. Ancak elde olan ve yasa metninde geçen hüküm, tartışmaya yer vermeyecek bir şekilde Türk vatandaşı ile yabancıyla evliliğinden dünyaya gelenlere çalışma izni alma yükümlülüğü getirmektedir.

yoluyla Türk vatandaşlığını kazanan ana veya babasına bağlı olarak (belli şartlar altında) Türk vatandaşlığını kazanabilmesi yolunu açmıştır.

⁵⁷ Bkz. Gerekçe.

⁵⁸ TBMM’nde ihtisas komisyonları kendilerine gönderilen kanun tasarıları hakkında görüşlerini ve tasarı ile ilgili değişiklik önerilerini ihtiva eden bir raporla birlikte raporda yer alan değişiklik önerilerinin işlendiği kanun tasarısı metnini yetkili makama göndermekle görevlidir.

B. Kanunun Kabulünden Günümüze Kadar Olan Dönem

YÇİHK, yürürlüğe girdikten sonra günümüze kadar “m. 8/a” hükmünün düzeltilmesini sağlayacak muhtelif fırsatlar ortaya çıkmıştır. Bu dönem içerisinde YÇİHK ile ilgili dört değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişiklikler daha çok çalışma izni verilmesi ve usulüne dairdir. Nitekim 2008 yılında 5728 sayılı kanunla 21. maddesinde (cezai hükümler), 2010 yılında 5951 sayılı kanunla 12. maddesinde (izinlerin verilmesi veya uzatılması), 2011 yılında 6111 sayılı kanunla 20. maddesinde (denetleme yetkisi) ve 2014 yılında 6552 sayılı kanunla 6. maddesinde değişiklik yapılmıştır. Ancak 8. maddenin (a) bendine yönelik herhangi bir değişiklik gündeme gelmemiştir.

Sözü edilen değişikliklerin dışında en son Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, YÇİHK hükümlerinin bazılarını doğrudan bazılarını da kendi hükümleri ile değiştirmiştir. YUKK’nun 123. maddesinin 5. fıkrası ile YÇİHK’nun 5, 8, 12, 14 ve 16. maddelerinde doğrudan değişiklik yapılmaktadır. YÇİHK’un 8. maddesindeki değişiklik (a) bendine değil, maddeye yeni bir fıkra (ı) eklenmesine dairdir. YUKK’nun giriş, ikamet ve sınır dışı etme ile ilgili hükümleri içerisinde yabancıların çalışmalarına dair bazı hükümler de bulunmaktadır. Bununla beraber ana veya babası yabancı olan Türk vatandaşına çalışma izni getiren hükümde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

VII. ANA VEYA BABASI YABANCI OLAN TÜRK VATANDAŞINA ÇALIŞMA İZİNİ GETİREN HÜKME İLİŞKİN MUHTELİF GÖRÜŞLER

Akademik çalışmalarda YÇİHK yürürlüğe girdikten sonra bu kanunla ilgili olarak değerlendirmelere yer vermeye başlanmıştır. Yabancıların çalışması konusu, artan içe göç nedeniyle önem kazandığı için monografik çalışmalarda da ele alınmıştır. Bunların belli başlıları incelendiğinde akademisyenlerin YÇİHK’un 8/a hükmü için değişik yorumlarda buldukları gözlenmektedir. YÇİHK m. 8/a ile ilgili yorumları başlıca iki grupta toplamak mümkündür. Söz konusu gruplar, “hükmü olduğu gibi kabul edenler” ve “hükmün vatandaşlık hukukumuzla bağdaşmadığını ileri sürenler” olarak adlandırılabilir.

Hükmü olduğu gibi kabul eden bir görüş, bu çocukların Türk vatandaşı eşten olup da evlilik birliği sona erdiğinde Türk vatandaşlığına sahip olmayan çocuklar olduğunu ileri sürmektedir⁵⁹. Aynı görüşe göre çocuğun Türk

⁵⁹ Bu görüş için bkz. Çiçekli, B.: Yabancıların Çalışma İzinleri, (Çalışma), Ankara 2004, s. 48.

vatandaşlığını kaybetmesine yol açan hallere de bazı örnekler verilebilir. “Örneğin, kadına Türk vatandaşlığını kazandıran evlenmeden olan küçük çocukları, a) babanın ölmüş bulunması, b) babanın belli olmaması, c) babanın yabancı olması, d) velayetin anada bulunması hallerinde, seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığından ayrılan analarına (TVK, m. 28) bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybederler (TVK m. 37/2’nin TVK m. 32/2’ye yaptığı atıf gereği).⁶⁰ YÇİHK’un kabul edildiği tarihte yürürlükte olan kanun, 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunudur⁶¹. Ancak verilen örnek, istisnai bir duruma işaret etmektedir⁶² ve YÇİHK’nun 8/a hükmünün ifadesi ile paralellik göstermemektedir. Anılan hükümde Türk vatandaşı eş ile evlilik birliği içinde yaşayan “yabancı eş” ile evlilik birliği sona erse bile Türkiye’de yaşayan “eski yabancı eşten” söz edilmektedir. Hükümde sözü edilen eş Türk vatandaşlığını kazanmamıştır. Dolayısıyla YÇİHK m. 8/a için verilen örnek tartışılabilir. Nitekim daha sonra bu görüş değiştirilmiş önce sadece “yerleşik sayılan yabancılar ve çocukları”⁶³, sonra da “... Türkiye’de yerleşmiş olan yabancıların Türk vatandaşı eşinden olan çocuklarının çalışma izinleri”⁶⁴ ifadesi kullanılmıştır.

⁶⁰ Çiçekli, çalışma, s. 48, dn. 85.

⁶¹ 403 sayılı kanun, Türk vatandaşı ile evlenerek Türk vatandaşlığını kazanan (m. 5) yabancı kadına bu evliliğin sona ermesini takiben üç yıl içinde evlenmeden önce sahip olduğu vatandaşlığı muhafaza ettiği takdirde seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığından ayrılma imkânı vermiştir (m. 28). Seçme hakkı ile vatandaşlıktan ayrılma imkânı, sadece Türk vatandaşı erkeklerle evlenerek Türk vatandaşlığı kazanan kadına tanınmıştır. 4866 sayılı kanunla (RG 12.6.2003-25136) Türk vatandaşı kadımla evlenen erkeklere de bu imkân tanınmışsa da seçme hakkını düzenleyen hükümde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığından ayrılan kadının Türk vatandaşı ile evliliğinden olan çocukları 403 sayılı TVK’nun 37. maddesinin 32. maddeye yaptığı atıf nedeniyle bazı hallerde Türk vatandaşlıklarını kaybedebiliyorlardı.

⁶² 403 sayılı TVK m. 32/2’ye göre annenin vatandaşlıktan ayrıldığında Türk vatandaşı babanın ölmüş olması veya babanın Türk vatandaşlığının sona erdiği için yabancı olması yahut çocuğun velayetinin anada olması gerekir ki “küçük” çocuk anaya bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybedsin. Ancak sayılan olasılıkların her somut olayda ayrı ayrı değerlendirildiğinde YÇİHK kapsamına giren çocukların sayısı giderek azalmaktadır. Örneğin babanın yabancı olması ihtimalinde babanın hangi yolla Türk vatandaşlığını kaybettiği önem taşır. Eğer baba vatandaşlıktan çıkma yoluyla Türk vatandaşlığını kaybetmişse hem kendi hem çocukları farklı hükümlere tabi olurlar. Eğer baba seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığını kaybetmişse yine YÇİHK kapsamında çalışma izni alabilecek çocuklardan söz edilemeyecektir. Anılan hükümdeki diğer olasılığın, babanın belli olmaması halinin ise evlilik içinde doğan çocuk için, kural olarak, uygulama kabiliyeti bulunmamaktadır.

⁶³ Bkz. Çiçekli, B.: Yabancılar Hukuku, (yabancılar 2007), Ankara 2007, s. 121. Aynı ifade için ayrıca bkz. Çiçekli, yabancılar 2013, s. 135.

⁶⁴ Çiçekli, B.: Yabancılar ve Mülteci Hukuku, (yabancılar 2014), 5. B., Ankara 2014, s. 122.

Bu konuda benzer bir başka görüşe göre, evlilik birliğinin sona ermesi nedeniyle ana veya babalarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybeden çocuklar istisnai çalışma izni alacaklardır. Belirtilen grubun dışında kalanlar TVK’na göre ana babalarına bağlı olarak vatandaşlık kazandıkları için yabancı statüsünde bulunmayacaklardır⁶⁵. Ancak 403 sayılı TVK 37 ve 32. maddelerinde, evliliğin sona ermesi halinde (sadece kadın yönünden) istisnai hallerde küçük çocukların Türk vatandaşlığının sona ermesini kabul etmiştir. Dolayısıyla bu hükmün zaten YÇİHK bakımından uygulanma kabiliyetinin çok sınırlı olduğu düşünülmektedir. Nitekim bu görüş 5901 sayılı TVK’nun kabulünden sonra, “Türkiye’de yerleşmiş yabancıların Türk vatandaşı eşinden olanların çalışma izinleri” şeklini almıştır⁶⁶.

YÇİHK m. 8/a’da yer alan hükümle ilgili olarak ileri sürülen ikinci görüşe göre bu hüküm vatandaşlık hukukumuzla bağdaşmamaktadır. Bu görüşe göre anılan hüküm büyük bir özensizlik örneği olup, Anayasanın 66. maddesinin ikinci fıkrası ve 403 sayılı TVK’nun 1. maddesinden habersiz olduğunu düşündüren bir anlatım içermektedir⁶⁷. Yine bu görüşe göre, hükmün anlatımı karşısında Türk vatandaşı olan kişiye çalışma hakkı bakımından yabancı muamelesi yapılması gibi “*garip ve kabul edilemez bir durum söz konusu olmaktadır.*”⁶⁸ Bu görüş son derece isabetle hükmün herhangi bir şekilde Türk vatandaşlığını kaybedenlere kolaylık sağlamaya yönelik olmadığını YÇİHKUYön m. 46 hükmünden de anlaşıldığını belirtmektedir⁶⁹. Anılan görüşe benzer bir başka görüşe göre, YÇİHK m. 8/a’da sözü edilen çocuklar, 5901 sayılı TVK anlamında Türk vatandaşdırlar. Bu nedenle çalışma izni almalarına gerek yoktur⁷⁰.

VIII. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Çalışma boyunca adım adım anayasadan vatandaşlık kanununa ve nüfus mevzuatına, oradan yabancıların çalışma mevzuatına geçilerek YÇİHK m. 8/a hükmünün uygulanma kabiliyetinin mevcudiyeti araştırılmıştır. Her bir

⁶⁵ Bkz. Çelikel, A./Gelgel, G. Ö.: Yabancılar Hukuku, (yabancılar 2007), 13.B., İstanbul 2007, 135.

⁶⁶ Çelikel/Gelgel, yabancılar 2012, s. 138.

⁶⁷ Bkz. Aybay, R.: Yabancılar Hukuku, (yabancılar 2005), İstanbul 2005, s.163. Aynı ifadeler için bkz. Aybay, yabancılar 2010, s. 149.

⁶⁸ Aybay, yabancılar 2005, s. 163; Aybay, yabancılar 2010, s. 150.

⁶⁹ Aybay, yabancılar 2005, s. 163, dn 27; Aybay, yabancılar 2010, s. 150, dn 28. Yazara göre, Türk vatandaşlığını kaybedenlere çalışmada sağlanacak kolaylığın daha düzgün bir ifade ile sağlanabilmesi mümkündür.

⁷⁰ Bkz. Ekşi, s. 100.

adımında, m. 8/a hükmünün aksini öngören anayasal ve yasal düzenlemelerin mevcudiyeti tespit edilmiştir. Hatta son aşamada, kanunlaşma sürecinde m. 8/a hükmünün ifadesinin bir şekilde değiştirilmiş olması hususuna da değinilmiştir. Bütün yapılan açıklamaların ışığında YÇİHK m. 8/a hükmünün değerlendirilmesinde bir ayırım yapılması veya iki olasılıktan söz edilmesi mümkündür:

Bunlardan birisi, YÇİHK m. 8/a kapsamına giren çocuk, Türk vatandaşı ile yabancı evliliğinden dünyaya gelmiş ve soybağı yoluyla Türk vatandaşlığını kazanmıştır. Bu çocuk nüfusa tescil edilmiş (veya edilmemiş olabilir yahut sonradan tescil edilmiş olabilir) bir Türk vatandaşıdır. Bu olasılıkta YÇİHK m. 8/a hükmünün anayasaya aykırı olduğunu, vatandaşlık, nüfus ve çalışma mevzuatımızla bağdaşmadığı açıktır. Bu itibarla aksi yönde belirtilen görüşlere katılmak mümkün değildir⁷¹.

Diğer olasılık ise Türk vatandaşı ile yabancı evliliğinden dünyaya gelmiş ve soybağı yoluyla Türk vatandaşlığını kazanmış olan kişinin daha sonra Türk vatandaşlığını kaybetmiş olmasıdır. Bu durumda “çocuk”, Türk vatandaşı olmamakla birlikte eski Türk vatandaşı olarak istisnai çalışma izninden yararlandırılıyor sonucuna varılabilir. Ancak bu noktada da birkaç itirazı ileri sürmek mümkündür. Bunlardan birisi, gerek maddenin gerek yönetmeliğin açık ifadesi karşısında bu sonuca varmanın mümkün olmadığı yönündedir. Gerçekten bu amaca yönelik bir ifade ile ilgili hükümlerin kaleme alınması mümkün iken yapılmamıştır. Diğer itiraz ise, Türk vatandaşlığının kayıp yolları ve sonuçları bakımındandır. Türk vatandaşlığının kayıp halleri ve kaybın çocuklara etkisi açısından yapılacak bir inceleme neticesinde Türk vatandaşından dünyaya gelen kişilerle ilgili muhtelif olasılıkların tespit edilmesi mümkündür. Ancak açıkça, hiçbir tartışmaya mahal vermeden YÇİHK kapsamına girebilecek olan olasılık sayısı ikidir:

İlki, soybağı esasıyla aynı anda (veya sonradan) Türk ve yabancı devlet vatandaşlığını kazananlara tanınan seçme hakkıyla Türk vatandaşlığından ayrılma imkânıdır (TVK m. 34). Belirtilen olasılık, YÇİHK'nun 8. maddesinin (a) değil, (b) bendi kapsamına girer. YÇİHK m. 8/b, 403 sayılı TVK'nun 19, 27 ve 28. madde hükümlerine dayanmaktadır. Anılan kanun yürürlükten kalkmıştır⁷² ve bu bentte sayılan 19 ve 28. maddelerin karşılığı 5901 sayılı

⁷¹ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının yabancıların çalışma izinlerine dair web sahifesinde izin türleri içerisinde YÇİHKUYön'nin ifadesini kullanması da kabul edilebilir bir bilgilendirme veya uygulama değildir.

⁷² Bkz. 5901 TVK m. 47/2.

TVK’nda bulunmamaktadır. 403 sayılı TVK m. 27 ise 5901 sayılı TVK’nda 34. maddeye tekabül etmektedir. Dolayısıyla bu yol YÇİHK m. 8/a bakımından kabili tatbik değildir⁷³.

İkinci durum ise, yine seçme hakkı ile vatandaşlığın kaybı yönündendir ve seçme hakkını kullanan kişinin çocuğu bakımından sonuçlarına ilişkindir. 5901 sayılı TVK’nun 35. maddesinin 27. maddeye yaptığı atıf ile gündeme gelebilecek muhtelif durumlardan birisi bakımından kesin olarak YÇİHK m. 8/a uygulanır denebilir. Bu durum ise, ana veya babadan biri yabancı ise, ergin olmayan çocuğun seçme hakkını kullanan baba veya anasına bağlı olarak vatandaşlığını kaybetmesi halidir.

Nihayet (!) YÇİHK m. 8/a için uygulanma olasılığı bulunduğunu tespit ettiğimiz olasılığı örnek üzerinde gösterelim. TVK m. 34’de sayılan kişilerden biri, örneğin Türk vatandaşı bay (A) ile yabancı devlet vatandaşı bayan (B)’nin evliliğinden dünyaya gelen (C), doğum anında hem Türk hem yabancı devlet vatandaşlığını kazanmıştır. (C), 18 yaşını doldurduktan sonra üç yıl içerisinde seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığından ayrılabilir. Yani (C), 21 yaşına kadar seçme hakkını kullanabilir. (C), sürenin dolmasından kısa bir süre önce seçme hakkını kullanıp, Türk vatandaşlığından ayrılır. YÇİHK’nu kaleme alanlar, bu arada (C)’nin evlendiğini ve çocuk sahibi olduğunu varsaymaktadırlar. (C), yabancı bir devlet vatandaşı ile evlenmiş ve Türkiye’ye yerleşmişler, (C)’nin çocuğu (D) dünyaya gelmiştir. (C)’nin seçme hakkı ile vatandaşlıktan ayrılması nedeniyle (D) de soybağı ile kazandığı Türk vatandaşlığını kaybeder. Türk hukukunda evlenme yaşının 17, seçme hakkının en son kullanma yaşının 21 olduğu göz önüne alındığında yukarıdaki olayın gerçekleşme ihtimalinin ne olduğu gerçekten merak edilmektedir. Gerçekleşme ihtimali oldukça düşük olan bir durum için özel kanun hükmü getirildiğini söylemek de güçtür. Zira YÇİHK’un kanunlaşma sürecinde, Komisyonlardan birinde nasıl ve neden yapıldığı belli olmayan bir müdahale nedeniyle, maddenin bu hale getirildiği unutulmamalıdır⁷⁴.

Hangi olasılık söz konusu olursa olsun, bu hükmün kabul edilemez nitelikte olduğu ortadır, keyfî uygulamalara zemin hazırlayabilir. Ülkenin

⁷³ Bununla beraber, iyimser bakış açısıyla, 403 sayılı TVK yürürlükten kalkmış olmakla beraber bu kanun hükümlerine göre vatandaşlığını kaybetmiş kişilerin YÇİHK’na göre istisnai çalışma izni verilmesini talep etmeleri mümkündür, onlar hakkında anılan maddelerin uygulanma ihtimalinin bulunduğu da ileri sürülebilir.

⁷⁴ Bir kanun tasarısının ilgili komisyonda kabul edilen metni ile raporu arasındaki tutarsızlık, birilerinin tasarı maddesine rastgele müdahale ederek bir hukuk düzeninin anayasası, vatandaşlık, nüfus ve çalışma mevzuatını hiçe sayması ise vahim bir durumdur.

gündemi her ne olursa olsun, YÇİHK'un böylesi bir hükmünün on yılı aşkın bir süredir yürürlükte bırakılması hiç kabul edilebilir bir sonuç değildir. Bu nedenle önerimiz, vatandaşlar arasında açıkça ayırım yapan bu ifade şeklinin kanundan gecikmeksizin çıkarılması yönündedir. Bu arada YÇİHK'un 8. maddesinin en azından bazı bentlerinin gözden geçirilerek yeniden kaleme alınması mümkündür. YÇİHK m. 8 ilk bent şu şekilde düzenlenebilir: “*a) Bir Türk vatandaşı ile evli olan ve eşiyile Türkiye’de evlilik birliği içinde yaşayan veya evlilik birliği haklı sebepler dışında⁷⁵, en az üç yıl sürdükten sonra sona ermiş olmakla birlikte Türkiye’de yerleşmiş olan yabancılar,...*”. Böylece çocuklarla ilgili tereddüdün önüne geçilmiş olur.

Öte yandan YÇİHK m. 8/b bendinde 5901 sayılı TVK’na paralel bir düzenleme getirilmesi mümkündür. Buna göre bent, “*b) 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 34 üncü maddesi çerçevesinde seçme hakkı ile Türk vatandaşlığını kaybedenler ve bunların furuuna, ...*” olarak düzenlenip seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığından ayrılan yabancılara istisnai çalışma izni verilebilir. Aynı şekilde anılan maddenin (d) bendinin de yürürlükten kalkan İskân Kanunu yerine, yeni kanun ve bu kanun kapsamındaki kişiler dikkate alınarak kaleme alınması mümkündür: “*d) 5543 sayılı İskân Kanununa göre göçmen veya göçebe olarak kabul edilen yabancılara,*”. Böylece 6458 sayılı YUKK’nun maddeye eklediği (1) bendi ile bütünlük sağlanmış olacaktır.

BİBLİYOGRAFYA

- Aybay, R.:** Yabancılar Hukuku, (yabancılar 2005), İstanbul 2005.
- Aybay, R.:** Yabancılar Hukuku, (yabancılar 2010), 3.B., İstanbul 2010.
- Çelikel, A./Erdem, B.:** Milletlerarası Özel Hukuk, 12.B., İstanbul 2012.
- Çelikel, A./Gelgel, G. (Öztekin):** Yabancılar Hukuku, (yabancılar 2012), 18.B., İstanbul 2012.

⁷⁵ Bu konuda örnek olay ve ayrıntılı bilgi bkz. **Öztürk, N.:** Yabancıların Çalışma Özgürlüğü ve Türk Vatandaşı ile Evli Yabancı Eşin Durumu, Prof. Dr. Tuğrul Arat’a Armağan, Ankara 2012, s. 901-917.

- Çelikel, A./Gelgel, G. Ö.:** Yabancılar Hukuku, (yabancılar 2007), 13.B., İstanbul 2007.
- Çiçekli, B.:** Yabancılar Hukuku, (yabancılar 2007), Ankara 2007.
- Çiçekli, B.:** Yabancılar Hukuku, (yabancılar 2013), 4.B., Ankara 2013.
- Çiçekli, B.:** Yabancılar ve Mülteci Hukuku, (yabancılar 2014), 5.B., Ankara 2014.
- Çiçekli, B.:** Yabancıların Çalışma İzinleri, (Çalışma), Ankara 2004.
- Doğan, V.:** Türk Vatandaşlık Hukuku, (vatandaşlık), 11. B., Ankara 2012.
- Doğan, V.:** Milletlerarası Özel Hukuk, (MÖH), 2.B., Ankara 2013.
- Eksi, N.:** Yabancılar Hukukuna İlişkin Temel Konular, 4.B., İstanbul 2012.
- Erdem, B.:** Türk Vatandaşlık Hukuku, 3.B., İstanbul 2013.
- Güngör, G.:** Tâbiyet Hukuku, 2.B., Ankara 2012.
- Hodgkin, R./Newell, P.:** Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Uygulama Elkitabı, (tercüme. Ş.Akipek), 2.B., 2003.
- Nomer, E.:** Türk Vatandaşlık Hukuku, (vatandaşlık), 19.B., İstanbul 2012.
- Nomer, E.:** Devletler Hususî Hukuku, (DHH), 20.B., İstanbul 2013.
- Özkan, H./Ataç, K.İ.:** Yeni 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Yasasına Göre Düzenlenen Açıklamalı-İçtihatlı Nüfus Davaları ve Nüfus İşlemleri, 2.B., Ankara 2009.
- Öztürk, N.:** Yabancıların Çalışma Özgürlüğü ve Türk Vatandaşı ile Evli Yabancı Eşin Durumu, Prof. Dr. Tuğrul Arat’a Armağan, Ankara 2012, s. 901-917.
- Şanlı, C./Esen, E./Figanmeşe, İ.A.:** Milletlerarası Özel Hukuk, İstanbul 2013.
- Tanrıbilir, F.B.:** Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısının Hazırlanma Nedenleri Üzerine, TBBD, S.72(2007), s. 37-54.
- Tekinalp, G./Çavuşoğlu, A.U.:** Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları, 11.B., İstanbul 2011.
- Turhan, T./Tanrıbilir, F.B.:** Vatandaşlık Hukuku, 3.B., Ankara 2012.

